

100 rocznica utworzenia Polskiej Organizacji Wojskowej w Choroszczy

Projekt badawczy

7 października 2017 r. przypada setna rocznica powstania POW w Choroszczy, w celu upamiętnienia tamtych wydarzeń, a przede wszystkim uczczenia członków tej organizacji w naszym miasteczku odbędą się liczne uroczystości. Jednym z elementów przywracania pamięci o „bohaterach sprzed stu lat” będzie projekt badawczy adresowany do odkrywców i miłośników historii, w tym również tych najmłodszych. Zachęcamy wszystkich uczniów naszej szkoły i ich rodziny do przeszukania domowych archiwów, weryfikacji wspomnień i odtworzenia dziejów choroskich powoiaków. Poniżej przedstawiamy krótki rys historyczny organizacji oraz listy jej członków, może wśród nich odnajdziecie waszych przodków, znajomych, sąsiadów, których losy zbadacie i opiszecie w ramach udziału w projekcie **„Bohaterowie sprzed stu lat. Portret zbiorowy”**. Dołączamy także zasady uczestnictwa w projekcie.

Czym była Polska Organizacja Wojskowa?

Była to tajna organizacja wojskowa powstała w sierpniu 1914 r. z inicjatywy Józefa Piłsudskiego w celu walki z rosyjskim zaborcą. Początkowo bezimienna, od października 1914 r. zaczęła używać nazwy Polskiej Organizacji Wojskowej.

Na początku POW działała tylko w Królestwie Polskim, później rozszerzyła działalność na Ukrainę i Rosję, zaś po lipcowym kryzysie przysięgowym i internowaniu Piłsudskiego przez Niemców od lata 1917 r. także na Galicję. W lutym 1918 organizacja powstała również w Wielkopolsce.

Struktura POW w Królestwie opierała się przede wszystkim na organizacjach lokalnych, usytuowanych głównie w małych miasteczkach i na wsi. Nad organizacjami lokalnymi władzę sprawowały Komendy Obwodowe, usytuowane w miastach powiatowych, a nad tymi z kolei Komendy Okręgowe, mające swoje siedziby w byłych miastach gubernialnych.

W ramach organizacji prowadzono szkolenie wojskowe członków oraz działalność wywiadowczo-dywerysyjną na tyłach wojsk rosyjskich i niemieckich, dokonano kilku akcji zbrojnych.

Józef Piłsudski z Komendą Naczelną POW w 1917 r

Rys historyczny Polskiej Organizacji Wojskowej w Choroszczy

- **7 października 1917 r.** powstanie Polskiej Organizacji Wojskowej w Choroszczy.

Zebranie założycielskie miało miejsce w domu Stanisława Wilczyńskiego przy zbiegu ulic Lipowej i Sienkiewicza. Komendantem POW Choroszcz został Wiktor Kuczyński - pseudonim „Kuc”, a pierwszymi członkami byli Stanisław Wilczyński, Bolesław Bosko, Piotr Zinowicz oraz bracia Piotr i Tadeusz Wilczyńscy.

- **Stanisław Turecki - pseudonim „Olsza”** został nowym komendantem POW Choroszcz.

Rozpoczął się okres powiększania organizacji. W listopadzie 1918 r. Polska Organizacja Wojskowa w Choroszczy liczyła ponad 40 członków.

- **Listopad 1918 r.** akcja rozbijania Niemców.

12 listopada 1918 r. pluton dowodzony przez Pawła Markowskiego rozbroił posterunki niemieckie w Żółtkach, zdobywając przy tym 7 karabinów.

13 listopada powiększony oddział zajął kolejne posterunki m.in. strzegące mostów i innych obiektów w okolicy Żółtek. Na szosie Białystok- Grajewo, niedaleko Fast rozbroił tabor wojskowy zdobywając: 120 koni, 40 wozów wraz z ludźmi, ok. 150 żołnierzy i 6000 marek.

W tym samym czasie peowiacy pod wodzą sekcyjnego Ignacego Kraśnickiego zajęli posterunki niemieckie w Baciutach i Zawadach, natomiast Wiktor Kuczyński ze swoim oddziałem zdobył posterunki w majątku Markowszczyzna. Posterunki żandarmerii rozbrojono również w Choroszczy, obsadzając ludźmi wszystkie magazyny żywności.

- **16 listopada 1918 r.** powrót wojsk niemieckich do Choroszczy.

Aresztowano ks. Adama Ostrowskiego, proboszcza parafii Choroszcz oraz powiernika duchowego peowiaków. Członkowie POW podjęli udaną próbę uwolnienia księdza proboszcza, została ona okupiona kilkoma wyrokami śmierci wydanymi zaocznie przez Niemców. W obawie przed utratą życia część peowiaków musiała uciekać za Narew, na tereny wolnej Polski.

Mimo represji niemieckich członkowie organizacji prowadzili cały czas akcję sabotażowo-dywersyjną. Uprawiano okupantom konie, rozebrano tory kolejowe na moście w Fastach. Systematycznie niszczone sieć telefoniczną i telegraficzną, zakłócano pracę urzędzeń tyłowych. Celem tych działań była obrona placówki, podtrzymywanie na duchu współmieszkańców, zachowanie sprawności i woli walki o ostateczne zwycięstwo.

- **19 lutego 1919 r.** wojska niemieckie opuściły Białostoczczyznę.

Dzień ten uznano w Choroszczy za początek demobilizacji POW, która przekazała wojsku 39 karabinów i 7 siodeł. Po rozwiązaniu organizacji 15 jej członków wstąpiło do Wojska Polskiego.

Szeregi Wojska Polskiego zasiliło również 20 ochotników, którzy od października do listopada 1918 r. współpracowali z Polską Organizacją Wojskową w Choroszczy. Walczyli oni m.in. w 33 i 81 pułku piechoty, 3 i 4 pułku ułanów, żandarmerii wojskowej.

➤ **1920 r.** zakończenie działań wojennych.

Po wojnie z bolszewikami większość choroskich peowiaków pozostało w Choroszczy i najbliższej okolicy, zajęli się gospodarką rolną, rzemiosłem, uczciwie pracując budowali nową, niepodległą ojczyznę. Dwóch z nich Jan Harasimowicz i Stanisław Turecki pełnili funkcję burmistrza Choroszczy. Ci, którzy pozostali w wojsku zdobywali kolejne szczeble awansu. Wielu z nich wzięło czynny udział w walkach z niemieckim najeźdźcą we wrześniu 1939 r., zaś w czasach okupacji prowadziło działalność konspiracyjną.

Do dzisiaj w Choroszczy i okolicznych miejscowościach żyją potomkowie członków i współpracowników Polskiej Organizacji Wojskowej. Przypomnimy ich nazwiska, być może rozpoznanie wśród nich swoich przodków.

Członkami czynnymi Polskiej Organizacji Wojskowej w Choroszczy byli:

Kuczyński Wiktor, Wilczyński Stanisław, Zinowicz Piotr, Bagieński Antoni, Bosk Bolesław, Wilczyński Tadeusz, Wilczyński Piotr, Lewanowski Stanisław. Półtorak Kacper, Słomiński Ludwik, Piłsiewicz Paweł, Piłsiewicz Florian, Zajkowski Bronisław, Jasiocki Aleksander, Morozewicz Bronisław, Bruszniewicz Antoni, Bombalski Stanisław, Raczkowski Aleksander, Anisiewicz Zygmunt, Turecki Stanisław, ks. Ostrowski Adam, Turecki Wincenty, Markowski Paweł, Kraśnicki Ignacy, Kudelski Zygmunt, Ambrożewicz Józef, Kozłowski Leon, Harasimowicz Jan, Waczyński Józef, Jarmoc Kazimierz, Andruszkiewicz Witold, Andruszkiewicz Bronisław, Kranc Bolesław, Rojecki Józef, Ordziejewski Florian, Harasimowicz Adam, Talipski Antoni, Maciejewski Zygmunt.

Współpracę z Polską Organizacją Wojskową w Choroszczy w listopadzie 1918 r. podjęli:

Talipski Czesław, Bobrowski Leon, Kulpowicz Michał, Piłsiewicz Stefan, Andruszkiewicz Paweł, Adamski Antoni, Kamieński Ignacy, Piłsiewicz Franciszek, Andruszkiewicz Leonard, Maruskiewicz Wincenty, Frankowski Franciszek, Rojecki Stanisław, Markowski Józef, Okulski Piotr, Markowski Aleksander, Łotowski Piotr, Szczepanski Józef, Mroczo Antoni, Słomiński Piotr, Harasimowicz Adolf, Mieczkowski Wiktor, Siemieńczuk Józef, Mieczkowski Czesław, Frankowski Adolf, Raczkowski Władysław, Dąbrowski Adolf.

Beata Jabłońska

*Na podstawie artykułu Adama Dobrońskiego „Polska Organizacja Wojskowa w Choroszczy”,
Białostoczczyzna 1988 r.*

Zapraszamy do udziału w projekcie badawczym:

Bohaterowie sprzed stu lat. Portret zbiorowy

Projekt jest adresowany do młodych badaczy historii, antropologii i literatury oraz mieszkańców województwa podlaskiego zainteresowanych dziejami regionu i polską tradycją.

Zadaniem uczestnika projektu jest opis działalności osoby, która była zaangażowana w walkę o niepodległość II RP w latach I wojny światowej i w okresie 1919-1921 i była związana biograficznie z terenem Choroszczycy i okolic. Formy zaangażowania były różne – na kartach historii choroskiej małej ojczyzny zapisali się żołnierze, ochotnicy, peowiacy czy konspiratorzy. Pragniemy zbadać, jak trwała jest pamięć o patriotycznych postawach.

Praca powinna składać się z tekstu o objętości do 3000 znaków, mile widziane jest dołączenie skanu archiwalnego zdjęcia w rozdzielczości 300 DPI. Prace będzie oceniać komitet organizacyjny konferencji. Autorzy prac zakwalifikowanych do druku otrzymają książkę *Bohaterowie sprzed stu lat. Portret zbiorowy* będącą owocem projektu oraz nagrody - upominki.

**Prace należy składać
do 14 sierpnia 2017 roku
w wersji cyfrowej (tekst, zdjęcie i oświadczenie o udziale
w projekcie)
na adres e-mailowy fundacji:
polekultury@choroszcz.pl**

**Prace można też dostarczyć w formie wydruku dostarczanego
do 14 sierpnia 2017 roku
na adres:
Fundacja Pole Kultury
Rogówek 4, 16-070 Choroszcz**

Wernisaż wystawy nadesłanych prac i spotkanie promujące książkę z wynikami projektu odbędzie się 7 października 2017 w Choroszczycy w gmachu Miejsko-Gminnego Centrum Kultury i Sportu w Choroszczycy bezpośrednio przed rozpoczęciem obrad Ogólnopolskiej konferencji naukowej „Polskie tradycje niepodległościowe Choroszczycy i okolic. Historia, antropologia, literatura”.

Organizatorzy

Zadanie publiczne pn. Ogólnopolska konferencja naukowa „Polskie tradycje niepodległościowe Choroszczycy i okolic. Historia, antropologia, literatura” – projekt badawczy „Bohaterowie sprzed stu lat. Portret zbiorowy” zostało dofinansowane ze środków budżetu województwa podlaskiego

Zadanie publiczne pn. Ogólnopolska konferencja naukowa „Polskie tradycje niepodległościowe Choroszczycy i okolic. Historia, antropologia, literatura” zostało dofinansowane ze środków gminy Choroszczycy

CHOROSZCZ
NASZA REZYDENCJA
WWW.CHOROSZCZ.PL

Koordinator:

Współorganizatorzy:

Zakład Badań Interdyscyplinarnych

Miejsko-Gminne
Centrum Kultury i Sportu
w Choroszczycy

Choroszczycy Młoda

